

פינת הלשון

בין האבסה להאכלה

מקורה באותו שורש רומי, אם גם נוספו לה מובנים רבים אחרים, כגון: מטפלת, אחות רחמניה, ועד משתלה (nursery), ובל נשכח העיקר, המינקת. עובדה, עד היום משתמשים ב-nurse לכל אותם תפקידים שצויינו כבר, ועוד היד נטויה, תארו לכם. נושא זה חשוב בחיי האדם והבהמה גם יחד – מהיותם תינוק ועד אכילה מכל הבא ליד ועד טיפול בהם לאחר שאכלו מעבר לצרכיהם – נושא זה מעסיק את האנושות בכל המישורים ובכל המסגרות. על זה נלחמים ונהרגים.

יש לעמוד על הבחנה ברורה בין **תצרוכת** = requirement לבין **צריכה** = consumption. אמנם, זה נשמע דומה אך ישנו הבדל עקרוני. חוברת ה-NRC קובעת כללים בקשר לתצרוכת של בהמות בגילים שונים, בתפוקה שונה ובמצב גופני שונה. היא אפילו נותנת הנחיות, איך להביא לידי סיפוק התצרוכת הלכה למעשה, תוך ציון מגבלות מסויימות העשויות לקבוע, אם בתנאים נתונים הבהמה מסוגלת לספק לעצמה את תצרוכתה – כגון מגבלת האכילה של כמות כללית או חומר יבש. אם כן, יש לנו שני פעלים, המוליכים לשמות עצם דלעיל: להצטרך = require (מן השורש הרומי לחפש = re+quaerere); וגם לצרוך = consume (מן השורש הרומי sumere = לספוג, לקחת אל + con), המבטא גם צריכה עד תום, הרס וכדומה.

התהליך בטבע נתן ביטוי גם במונחים, ואין כמו המקור הרומי להבהיר זאת. "מה שנכנס, צריך גם לצאת" – ובכן נכנס **המאכל**, הנקרא בלעז ingesta (מן השורש לשאת = in+gerere), ויוצא **המעכל**, הנקרא בלעז digesta (מן השורש

ככל שמדובר בבעלי-חיים הלוא שני המונחים מבטאים אותו דבר, בכל מקרה מדובר על הגשת מזון. כאשר זו נעשית במקום המיועד לכך, האיבוס, ברור שיש לנו עניין עם בהמות, בעוד שמאכלים גם בני-אדם. נדמה, שכאן נגמר השוני, כי קשה לעשות הבחנות מדוייקות באשר לצורת האכילה ונימוסי השולחן, לעתים קרובות.

בשפה האנגלית משמשת המילה feeding הן להאבסת בהמות הן להזנת בני-אדם. אולם, גם באנגלית וגם בעברית מבחינים בין **מאכל** = food לבני-אדם לבין **מספוא** = feed לבעלי-חיים אחרים – המונח העברי המשותף הוא מזון, בעוד שני המונחים האנגליים מקורם במילה גרמנית עתיקה (fodjan, fodhon).

אז מה בין הזנה ותזונה? הזנה, כמו האבסה או האכלה, מבטאה באופן כללי את המונח feeding, כלומר מתן מזון ללא אבחנה בין המינים של בע"ח. תזונה היא דבר אחר; תזונה היא מעין משטר הזנה השואף להשיג מטרות מסויימות, תפוקות מוגדרות אם נרצה, ולא סתם מילוי הכרס לשם השתקת הרעב. יען כי כולנו אמונים על עיקרי התזונה, כפי שהם מתפרסמים על ידי NRC, המועצה הלאומית למחקר של ארה"ב, מן הנכון להקדיש כמה ביאורים למונחים המובאים שם. קודם כל הכותרת של חוברת ההמלצות של NRC: Nutrient Requirements of Dairy Cattle (תצרוכת המזון של בקר לחלב).

תזונה = nutrition נכונה בנויה על צריכת **גורמי מזון** = nutrients במידה וביחסים מסויימים ביניהם. המילים גזורות מן השורש הרומי nutrire = להזין. מעניין לציין, שגם המילה nurse

המזון=feed efficiency, ולא ניצולת שהיא בעצם רק החלק הנפסד, הבלתי יעיל מבחינה תזונתית. לפי כך, **ניצולת** היא residue, offal על המשקל נסורת, נפולת או נשורת, למשל. חשוב מאד להבין את המונחים ואת אשר הם באים לסמל, ועוד יותר חשוב לנהוג לפי הגיוון של ההמלצות הללו – ולא, אכלנו אותה! **מרדכי מלען**

לשאת דרך... (dis+gerere). גם המילה האנגלית gestation=הריון גזורה מאותו שורש רומי, כלומר נשיאת העובר. כידוע, לא הכל מה שנכנס גם יוצא. באופן פשטני אפשר לומר, שההפרש בין מאכל למעכל הוא הניצול על ידי הבהמה, ומידת ניצול המאכל לייצור תפוקה כלשהי מבוטאה בשיעור הנצילות או היעילות של המזון. יש לומר **נצילות**

גאורג אליאשברג 1905–1990

גאורג אליאשברג הלך לעולמו ב-21.8.1990 אחרי מחלה קשה. היה מראשוני החלוצים בעמק הירדן, מאלה שאנחנו קוראים להם "דור הנפילים". היה חקלאי בכל רמ"ח אבריו, עיקר התמחותו היה בגידולי שדה, הכנת קרקע להשקיה בערוגות ויותר מאוחר בניקוז אדמות עמק הירדן.

בוקרי עמק הירדן ועמק בית-שאן הוותיקים זוכרים אותו מהתקופה, בה עבד כמדריך כלכלי בלשכת ההדרכה האזורית, משנת 1961 עד 1975. כל שנה, בגמר השנה החקלאית בסוף ספטמבר, לאחר סיכום הנתונים ברפת ולאחר זמן קבלת הנתונים מהנהלת החשבונות, היינו נפגשים עם גאורג, יחד עם המדריך המקצועי וכל עובדי הענף, לניתוח כלכלי של השנה שנסתיימה. גאורג היה שואל ורושם את המספרים בדפים מיוחדים, שהוא הכין אותם ואחר כך היה מנתח את הנתונים מבחינה מקצועית ומבחינה כלכלית. לאחר שגאורג עבר בין כל משקי האזור, היינו מתאספים לשמוע את הסיכום השנתי של כל הרפתות השייכות ללשכה והדירוג בין המשקים נעשה לפי הרווח שענף הבקר צבר באותה שנה. המוטו של גאורג היה "העיקר, השורה התחתונה". הרבה למדנו מגאורג, בעיקר מהעברת האינפורמציה, מה עושים במשקים אחרים, איך מתמודדים עם

הבעיות רפתנים בקיבוצים השונים. גאורג היה אומן המספרים, מוחו פעל יותר מהר מהחישובית של המדריך. גאורג ידע כמה שפות על בוריין ולאחר גמר עבודתו כמדריך כלכלי, עסק בעיקר בתרגומים מקצועיים עד יומו האחרון ממש.

שנותיו האחרונות היו קשות. שיתוק פגע בצד הימני של גופו, אבל גאורג לא ויתר. למד לכתוב ביד שמאל וכך הביא פרנסה למרות נכותו. נזכור אותו לעד. יהיה זכרו ברוך!

שטלצר משה

בית-זרע 1/9/1990